

Βιωματική προσέγγιση εννοιών

με βάση τη «Θεωρία του Χάους στη Σταδιοδρομία»

Ο Jim Bright σε συνέντευξή του για τη *Θεωρία του Χάους στη Σταδιοδρομία* αναφέρεται σε τρεις θεμελιώδεις έννοιες, που είναι δυνατό να εφαρμοστούν αποτελεσματικά στην ανάπτυξη σταδιοδρομίας : η αλλαγή, το τυχαίο, η πολυπλοκότητα.

Η σταδιοδρομία και οι καιρικές συνθήκες έχουν κάτι κοινό, το απρόβλεπτο. Η μετεωρολογική πρόβλεψη μπορεί να είναι εφικτή βραχυπρόθεσμα, αλλά όχι και σε βάθος χρόνου. Κατ' αναλογία, ένα σταθερό πλάνο σταδιοδρομίας που βασίζεται σε έτοιμες, δοκιμασμένες, ακόμα και κατά περίπτωση, επιτυχημένες προτάσεις, είναι αμφίβολο αν μπορεί να δώσει απαντήσεις και να καθορίσει την επαγγελματική εξέλιξη του ανθρώπου. Θεωρείται, λοιπόν, απαραίτητος ένας επαναπροσδιορισμός της στάσης του ατόμου απέναντι στην **αλλαγή**. Η έννοια της αλλαγής εδράζεται στα απρόβλεπτα γεγονότα που προκύπτουν σε κάθε τομέα της ανθρώπινης δραστηριότητας. Δημιουργείται, σαφώς, η ανάγκη επανάκαμψης του ατόμου από ενδεχόμενες αποτυχίες, καθώς και η προσαρμοστικότητα, η ευελιξία και ανθεκτικότητα που χρειάζεται να επιδεικνύει το άτομο σε συνεχώς μεταβαλλόμενα κοινωνικά και επαγγελματικά περιβάλλοντα. Επομένως, το άτομο χρειάζεται να εξοπλιστεί με εκείνες τις δεξιότητες που θα το βοηθήσουν να εφεύρσει συνεχώς τον εαυτό του, ώστε να αντιμετωπίζει τις αλλαγές που πρόκειται να εμφανιστούν στη ζωή του.

Μια πτυχή της αλλαγής είναι η αβέβαιη αλλαγή ή το **τυχαίο** γεγονός. Με βάση τα αποτελέσματα έρευνας του John Krummel, περίπου το 80% με 100% των ανθρώπων αναφέρουν ότι τα τυχαία γεγονότα έχουν αλλάξει σημαντικά τη σταδιοδρομία τους. Η αβεβαιότητα είναι το μόνο βέβαιο στοιχείο της πορείας της ζωής. Αυτή η πραγματικότητα δεν αντιμετωπίζεται με σίγουρες, σταθερές, προδιαγεγραμμένες λύσεις. Απαιτείται η προετοιμασία του ατόμου, για να ανταπεξέλθει στην αβεβαιότητα. Υπάρχουν πράγματα που μπορεί κάποιος να κάνει, για να αυξήσει τις πιθανότητες να δράσει ορθά. Ένα από τα πιο σημαντικά είναι η δικτύωση. Η δυνατότητα επικοινωνίας ανοίγει το δρόμο για αναπάντεχες ευκαιρίες, για αποφυγή κινδύνων, για κατανόηση καταστάσεων, ώστε να παρουσιάσει κανείς μια ιδέα με τον πιο κατάλληλο τρόπο. Επομένως, με τη δικτύωση το άτομο αξιοποιεί το απρόβλεπτο. Το τυχαίο δεν αποτελεί πηγή άγχους, αλλά ευκαιρία κατανόησης των μεταβολών, επιβίωσης και ευδοκίμησης του ανθρώπου.

Η **πολυπλοκότητα** των επιρροών στη ζωή και τη σταδιοδρομία του ατόμου είναι, κατά τον Jim Bright, μια από τις θεμελιώδεις ιδέες στη *Θεωρία του Χάους για τις Σταδιοδρομίες*. Οι γονείς, τα αδέρφια, οι φίλοι, ο τόπος ανατροφής, συγκεκριμένοι εκπαιδευτικοί στο σχολείο, το πολιτικό - οικονομικό κλίμα, η υγεία, οι συνθήκες και οι ευκαιρίες εργασίας είναι μερικοί από τους παράγοντες που επηρεάζουν τη σταδιοδρομία. Καλείται ο καθένας να επεξεργαστεί τις αλληλεπιδράσεις όλων αυτών των παραγόντων και μάλιστα γνωρίζοντας ότι όλες αυτές οι επιρροές αλλάζουν συνεχώς και με ραγδαίους, ενίοτε, ρυθμούς. Οι παραδοσιακές θεωρίες τείνουν να κατηγοριοποιούν τα άτομα με βάση τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας, τις επιρροές και τα ενδιαφέροντά τους, και να προβάλουν μια στατική προσέγγιση ταιριάσματος ατόμου – σταδιοδρομίας. Παρόλα αυτά, έρευνες αποδεικνύουν ότι τα άτομα που ακολουθούν μια τέτοια προσέγγιση δεν είναι περισσότερο προσαρμοσμένα, ικανοποιημένα ή ευτυχισμένα με την εργασία τους, από εκείνα που

κάνουν την ίδια εργασία, αν και δεν ταιριάζει με τα ενδιαφέροντά τους. Επομένως, αυτού του είδους το ταίριασμα δεν παίζει επαρκή ρόλο στην σωστή απόφαση για τη σταδιοδρομία.

1) Έννοια : **αλλαγή**

Δεξιότητες που προκύπτουν : ενεργητική ακρόαση, αλληλοβοήθεια, δημιουργική κριτική, διαχείριση των συγκρούσεων.

Μάθημα ειδικότητας φιλολόγου : Λογοτεχνία

Κείμενο - αφορμή : «Ο Σιούλας ο ταμπάκος», Δημήτριου Χατζή. Δίηγημα από τη Συλλογή *Το τέλος της μικρής μας πόλης* (1963).

Περιγραφή βιωματικής δραστηριότητας

Οι 20 μαθητές της τάξης χωρίζονται σε ομάδες των 4 ατόμων πραγματοποιώντας ομαδοσυνεργατική εργασία με μαθητοκεντρικό, ανακαλυπτικό μοντέλο. Στόχος είναι η παρατήρηση της αλλαγής, τα αίτια και οι συνέπειές της, ο τρόπος διαχείρισής της, η διαπίστωση της προσαρμοστικότητας στις μεταβολές.

Οι μαθητές της πρώτης ομάδας προσεγγίζουν το θέμα της αλλαγής ως **λαογράφοι**. Εντοπίζουν στο κείμενο πληροφορίες για το επάγγελμα των ταμπάκηδων, την περιοχή των εργαστηρίων τους και τη σταδιακή μεταβολή της επαγγελματικής τους κατάστασης. Αναζητούν και άλλα παραδοσιακά επαγγέλματα που σταδιακά παρήκμασαν, προβάλλοντας τις γενικές αιτίες και την εξέλιξη που αυτά είχαν, όπου είναι δυνατό. Καταγράφουν τα συμπεράσματά τους σε ένα πρόγραμμα προβολής παρουσίασης (Power Point) πλαισιώνοντας τις διαφάνειες με φωτογραφίες, που οπτικοποιούν τα παραπάνω θέματα.

Η δεύτερη ομάδα, ως **κοινωνιολόγοι**, συνεργάζονται για να αναδείξουν, μέσα από το κείμενο, τις αλλαγές που υφίστανται οι ταμπάκηδες στον επαγγελματικό τομέα και στην κοινωνική τους θέση. Συγκεκριμένα, διαπιστώνουν τις αιτίες που οδήγησαν στο μαρασμό της συγκεκριμένης επαγγελματικής ομάδας και τις συνέπειες που είχε αυτή τόσο στους ίδιους και τις οικογένειές τους, όσο και στις κοινωνικές τους σχέσεις. Στη συνέχεια, προβαίνουν σε συμπεράσματα σχετικά με την κοινωνική θέση των ταμπάκηδων (κοινωνική κινητικότητα). Τέλος, προτείνουν τρόπους αντιμετώπισης αυτής της αλλαγής, ιδωμένης ως ευκαιρίας για μετεξέλιξη των επαγγελματιών. Δίνουν έναν τίτλο στο πόνημά τους και το παρουσιάζουν σε ένα έγγραφο κειμένου (Word) με μορφή άρθρου.

Η τρίτη ομάδα, οι **λεξικογράφοι**, διαπιστώνουν την έννοια της αλλαγής μέσα από την εξέλιξη της γλώσσας. Οι μαθητές καλούνται να εντοπίσουν στο κείμενο λέξεις – όρους, που αναφέρονται στο επάγγελμα του ταμπάκη. Ακολουθώντας, δημιουργούν ένα ηλεκτρονικό λεξικό που αναφέρεται στην προέλευση του όρου «ταμπάκης», την απόδοση αυτής της λέξης στη νεοελληνική γλώσσα και την ανάλυση των συνθετικών της μερών. Καταγράφουν, επίσης, την ερμηνεία των υπολοίπων όρων, καθώς και τη χρήση τους σήμερα με την ίδια ή διαφορετική σημασία. Παραθέτουν προτάσεις, ως παραδείγματα χρήσης των ανωτέρω λέξεων μέσα σε πλαίσιο κειμένου.

Η τέταρτη ομάδα αποτελείται από μαθητές, που αναλαμβάνουν το ρόλο του **χαρτογράφου**. Στόχος τους είναι να καταγράψουν στο χάρτη της περιοχής των Ιωαννίνων, τους χώρους / δρόμους, στους οποίους βρίσκονταν παλαιότερα τα ταμπάκια, και ποια είναι η κατάσταση αυτών των χώρων / δρόμων σήμερα. Αφού διαπιστώσουν την έννοια της αλλαγής στο χώρο και τη χρήση του μέσα στο χρόνο, καλούνται να δημιουργήσουν έναν χάρτη με υπομνήματα που θα αναφέρονται σε αυτές τις μεταβολές.

Αφού κάθε ομάδα ολοκληρώσει την εργασία της, αφιερώνεται χρόνος στην παρουσίαση του έργου της καθεμιάς, στη συζήτηση μεταξύ της ολομέλειας των μαθητών, στις διευκρινήσεις που χρειάζεται να δοθούν και στη διατύπωση συμπερασμάτων. Στο τέλος της βιωματικής διαδικασίας δίνεται στους μαθητές ένα φύλλο αυτοαξιολόγησης και ένα φύλλο αξιολόγησης της δραστηριότητας, ώστε να προκύψουν συμπεράσματα όχι μόνο επί του γνωστικού μέρους της διαδικασίας, αλλά και επί των μεθόδων και των δεξιοτήτων που αποκτήθηκαν κατά την δραστηριότητα.

2) Έννοια : **τυχαίο**

Δεξιότητες που προκύπτουν : διαχείριση κρίσεων (κοινωνική δεξιότητα συναισθηματικής νοημοσύνης), αυτοπαρουσίαση, ανάπτυξη επιχειρημάτων, επικοινωνία, σχεδιασμός, κριτική παρατήρηση.

Μάθημα ειδικότητας φιλολόγου : Ιστορία Α΄ Γυμνασίου

Θέμα - αφορμή : Οι περσικοί πόλεμοι – Η ναυμαχία της Σαλαμίνας

Περιγραφή βιωματικής δραστηριότητας

Ο εκπαιδευτικός, κατά τη διδασκαλία της ενότητας για τους περσικούς πολέμους στο μάθημα της Ιστορίας, παρουσιάζει στους μαθητές της τάξης το ακόλουθο σενάριο :

Βρισκόμαστε λίγο πριν τη ναυμαχία της Σαλαμίνας. Στο πολεμικό συμβούλιο των ελληνικών δυνάμεων για τον τόπο διεξαγωγής της ναυμαχίας επικρατεί διχογνωμία. Ο Θεμιστοκλής, ναύαρχος των Αθηναίων, επιμένει ότι είναι συμφέρον οι ελληνικές δυνάμεις να αντιμετωπίσουν τον περσικό στόλο στη Σαλαμίνα, ενώ ο Ευρυβιάδης, ναύαρχος του σπαρτιατικού στόλου, υποστηρίζει ότι πρέπει να ναυμαχήσουν στην περιοχή της Κορίνθου.

Παρέχεται στους μαθητές απόσπασμα από το έργο του Πλουτάρχου *Βίοι Παράλληλοι*, απόσπασμα από το έργο του Ηροδότου *Ιστορίαι*, Βιβλίο Η΄, Ουρανία, χάρτες της περιοχής της Σαλαμίνας και της Κορίνθου.

Η τεχνική που χρησιμοποιείται είναι το παίξιμο ρόλων : Δύο μαθητές αναλαμβάνουν τον ρόλο του Θεμιστοκλή και του Ευρυβιάδη αντίστοιχα, και παρουσιάζουν τα επιχειρήματά τους υποστηρίζοντας ο καθένας τη θέση του. Οι υπόλοιποι μαθητές αποτελούν τους στρατιώτες - μέλη του πολεμικού συμβουλίου και καλούνται να συζητήσουν και να ψηφίσουν υπέρ της μιας ή της άλλης θέσης. Κατά τη συζήτηση ο κάθε στρατιώτης – μαθητής εκφράζει τη γνώμη του με επιχειρήματα. Ακολουθεί η ψηφοφορία και τέλος, ένας εκπρόσωπος των στρατιωτών εξηγεί τα κριτήρια επιλογής της θέσης που πλειοψήφησε.

3) Έννοια : πολυπλοκότητα

Δεξιότητα που προκύπτει : ενσυναίσθηση (κοινωνική δεξιότητα συναισθηματικής νοημοσύνης)

Μάθημα ειδικότητας φιλολόγου : Λογοτεχνία Γ΄ Γυμνασίου

Θέμα - αφορμή : *Του γιοφυριού της Άρτας*, παραλλογή

Περιγραφή βιωματικής δραστηριότητας

Ο εκπαιδευτικός επιλέγει το δραματικό παιχνίδι ως μέσο ανάδειξης της πολυπλοκότητας των δεδομένων της ζωής, της επίδρασης πολλών παραγόντων στη λήψη αποφάσεων, της καθοριστικής επίδρασης της μοίρας – απρόσμενου («πουλάκι»). Ταυτόχρονα, κινητοποιεί την ενσυναίσθηση των μαθητών, την αναμόχλευση του εσωτερικού τους κόσμου, την εξωτερίκευση συναισθημάτων και ιδεών, την αλληλοσυμπλήρωση μέσα από την διαφορετικότητα των απόψεων, την ανάδειξη κριτηρίων επιλογής. Οι μαθητές δραματοποιούν την παραλογή *Του γιοφυριού της Άρτας* υιοθετώντας την οπτική γωνία του ρόλου τους, εκφράζοντας τη στάση τους απέναντι στο θέμα, καθορίζοντας τα κίνητρά τους.

Ο εκπαιδευτικός καλεί τους μαθητές του να αναλάβουν ρόλους. Δίνει τη δυνατότητα στους μαθητές να οδηγήσουν τους ρόλους τους σε άλλα μονοπάτια και να δώσουν διαφορετικές λύσεις ή να ακολουθήσουν άλλες επιλογές από αυτές της παραλλογής. Αφήνει το δραματικό παιχνίδι να διαμορφωθεί από τους μαθητές.

Ένας μαθητής στο ρόλο του Πρωτομάστορα και μια ομάδα μαθητών ως «45 μάστοροι κι εξήντα μαθητάδες» εκθέτουν το πρόβλημα της ανέγερσης του γιοφυριού και το αδιέξοδο στο οποίο βρίσκονται. Εκφράζουν συναισθήματα, σκέψεις, πιθανές λύσεις, από την πλευρά του ρόλου τους.

Μια άλλη ομάδα μαθητών αποτελεί τους κατοίκους της περιοχής της Άρτας, που αντιμετωπίζουν προβλήματα λόγω της αδυναμίας ανέγερσης του γιοφυριού. Οι μαθητές εκθέτουν τα προβλήματα αυτά και πιέζουν τους αρμόδιους να δώσουν λύση.

Το απρόσμενο στοιχείο, η εμφάνιση του πουλιού «μ' ανθρωπινή λαλίτσα» κορυφώνει την δραματική ένταση. Ο μαθητής που αναλαμβάνει να παίξει αυτό τον ρόλο, εκθέτει την απόφαση της μοίρας και παρουσιάζει τις απόψεις του για τη δύναμή της. Πιθανότατα οι μαθητές να έρθουν αντιμέτωποι με το ερώτημα : είναι, όντως, αναπόδραστη η μοίρα;

Πώς θα συνεχιστεί η ιστορία; Ο μαθητής – Πρωτομάστορας πρέπει να πάρει θέση. Παρουσιάζει το δίλημά του. Προβάλλει συναισθηματικά και λογικά επιχειρήματα, βιώνει τη διάσταση συναισθήματος και λογικής και τελικά, δηλώνει την απόφασή του.

Μια μαθήτρια, που έχει οριστεί στο ρόλο της γυναίκας του Πρωτομάστορα, παρουσιάζεται ως τραγικό πρόσωπο, ανάμεσα στην άγνοια και τη γνώση. Πώς φέρεται, όταν ακόμα αγνοεί την κατάσταση, πώς αλλάζει η στάση της με τη γνώση και την επίγνωση της μοίρας; Θα θρηνήσει για τη ζωή και τις αδελφές της, θα διεκδικήσει τη ζωή της;